

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від _____ № _____

КОНЦЕПЦІЯ
розвитку газовидобувної галузі в Україні

Загальні положення

Ця Концепція розроблена відповідно до Угоди про коаліцію депутатських фракцій "Європейська Україна", підписаної 27 листопада 2014 року у Верховній Раді України, та на виконання протоколу наради з питань розвитку газовидобувної галузі України під головуванням Віце-прем'єр-міністра від 04 серпня 2016.

У Концепції, з урахуванням провідного досвіду іноземних держав, запропоновано запровадження збільшення обсягів власного видобутку природного газу в Україні з метою зменшення її залежності від імпорту енергоносіїв та гарантування стабільного забезпечення споживачів енергією.

Проблема, яка потребує розв'язання

На сьогоднішній день Україна є енергозалежною державою. Протягом останніх двох десятиліть видобуток природного газу в Україні перебував на майже нерушимої позначці, а останніми роками почав стабільно знижуватися. У 2015 році було вироблено 19,9 млрд. куб. м газу, що менше на 3,0% у порівнянні з 2014 роком (20,5 млрд. куб. м) та на 7,2% у порівнянні з 2013 роком (21,4 млрд. куб. м). У той же час, частка імпортованого природного газу залишається високою у газовому балансі країни та перевищує 40% від покриття його потреби у 33,8 млрд. куб. м, за підсумками 2015 року.

Збільшення власного видобутку природного газу є дієвим інструментом зменшення залежності України від імпорту газу та зміцнення енергетичної безпеки держави. Маючи більше ніж столітню історію газового виробництва, сьогодні Україна залишається володіти багатими покладами природного газу. Станом на 1 січня 2016 року, балансові (видобувні) запаси природного газу обліковуються в обсязі 924,1 млрд. куб. м, сумарні потенційні ресурси – 5,608 трлн. куб. м. Забезпечення видобутку запасами становить 46 років, що складає один з найвищих показників у Європі.

Не зважаючи на це, Україна щороку видобуває лише 2% своїх запасів, тоді як інші країни світу в середньому відбирають запаси утричі інтенсивніше (не менше 6%).

Показники видобутку та запасів газу видобувних країн світу та України.

Країна	Видобуток млрд.м ³	Запаси млрд.м ³	Темп відбору запасів, %	Забезпечення видобутку запасами, роки
Канада*	163	2 000	8%	12
Мексика*	53	350	15%	7
Аргентина*	35	300	12%	9
Колумбія*	11	150	7%	14
Норвегія*	117	1 900	6%	16
Голландія*	43	700	6%	15
Велика Британія*	39,7	250	16%	6
Румунія*	10,3	155	7%	14
Італія*	6,2	50	12%	9
Польща*	4,1	120	3%	27

Країна	Видобуток млрд.м ³	Запаси млрд.м ³	Темп відбору запасів, %	Забезпечення видобутку запасами, роки
Україна**	20	924	2%	46

* – За даними BP: Statistical Review of World Energy June 2016

** – За даними Державного балансу України (ДНВП Геоінформ України)

Багата ресурсна база, розгалужена газотранспортна інфраструктура та низька інтенсивність вилучення запасів свідчать про значну перспективу з нарощування видобутку українського газу та можливість початку його експорту у майбутньому.

Водночас, існують серйозні виклики природного та економічного характеру, які стоять на заваді реалізації цього потенціалу. Зокрема, значні за початковими запасами родовища є сильно виснажені (на 60–75%), що спричиняє стрімке падіння видобутку, нова ресурсна база є важкодоступною (середня глибина залягання покладів перевищує 3,5 км) та розпорошеною за великою кількістю дрібних і дуже дрібних родовищ (запаси 89% родовищ не перевищують 5 млрд. куб. м). В той же час, основні фонди видобувних підприємств матеріально застарілі, газовидобувній галузі бракує інвестицій, сучасних технологій та нового обладнання, а сировинна база, яка є основою для видобутку газу, сьогодні не поповнюється в необхідній мірі.

Ресурсна база природного газу України, трлн. м³

ресурси ¹	запаси (за даними Державного балансу)	економічно обґрунтовані запаси ²
5,608	0,924	0,312

¹ нові площі (перспективні С₃, прогнозні Д₁, Д₂)

² Оціночне переведення у категорію запасів Р2 за класифікацією SPE-PRSM на базі даних НАК "Нафтогаз України" (звіт компанії Ryder Scott Co)

Розподіл родовищ України за характеристиками

Глибина залягання	< 3 км	3-4 км	4-5 км	> 5 км
% від загальних запасів	36%	27%	26%	11%
64% на глибині > 3 км				
запаси родовища	> 30 млрд.м ³	30-10 млрд.м ³	10-5 млрд.м ³	< 5 млрд.м ³
Кількість	4	16	23	348
% від загальних запасів	28%	27%	15%	30%
% від кількості	1%	4%	6%	89%
89% родовищ мають запаси < 5 млрд м ³				

У провідних газовидобувних країнах світу з метою підвищення коефіцієнту вилучення вуглеводнів широко застосовуються новітні методи інтенсифікації та впливу на пласт. Зокрема, на відміну від України, щоденною практикою є буріння похилоспрямованих свердловин та свердловин з горизонтальними закінченнями, гідророзрив пласта (ГРП), передусім на родовищах та покладах із важковидобувними та виснаженими запасами, а також для вилучення нетрадиційних видів вуглеводнів.

Кількість операцій ГРП у країнах-лідерах нафтогазової галузі

	США	Канада	Росія	Україна
2005	58	15	Дані	Дані
2006	135	6	відсутні	відсутні

	США	Канада	Росія	Україна
2007	218	11		
2008	524	23		
2009	1 858	17		
2010	7 426	17		
2011	11 511	3 174	10 100	
2012	14 383	4 490	10 390	
2013	16 399	4 827	11 910	
2014	19 145	5 142	13 570	
2015	9 333	2 412	13 780	100

Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання

В умовах наявної значної ресурсної бази та високих потреб вітчизняної економіки в цьому ресурсі, тенденція зменшення власного видобутку газу є неприпустимою.

З метою стабілізації та початку збільшення обсягів видобування газу необхідне підвищення коефіцієнтів його вилучення на існуючих родовищ шляхом буріння нових свердловин, балансування тисків через будівництво нових дотискувальних компресорних станцій, застосування методів інтенсифікації видобутку та вдосконалення систем розробки резервуарів покладу. Водночас, подальше нарощування видобутку газу потребує відкриття нових родовищ та покладів вуглеводнів шляхом проведення широкомасштабних геологорозвідувальних робіт – наукових досліджень, сейсмозрозвідки, буріння пошукових і розвідувальних свердловин. Обсяг приросту запасів принаймні вдвічі має перевищувати обсяг річного видобутку.

Обсяги видобутку газу напряму пов'язані з введенням в експлуатацію нових свердловин, що обумовлене доступністю земельних ділянок та коштів для здійснення робіт з буріння. Регулювання цього питання міститься у двох площинах: нормативно-правовій і фінансовій.

Наразі система отримання дозвільних документів є складною і витратною з огляду на час та кошти, що пов'язано з неуніфікованістю та архаїчністю діючих вимог та великою кількістю дозволів та погоджень, які необхідно отримувати видобувникам, особливо в землекористуванні, для виділення ділянок під буріння свердловин. Крім того, землевласники і органи місцевого управління не мають стимулів для того, щоб на їхній території здійснювалось газове виробництво та гальмують процедури погодження.

Податковий тиск на галузь (особливо в умовах падіння світових цін на енергоносії) є незбалансованим та зависоким, тому не стимулює залучення у галузь інвестицій та пошук нових родовищ через економічна недоцільність їх розробки.

Сумарні витрати на видобуток 1 тис. куб м газу під час пошуків, розвідки і розробки нових типових родовищ газу. При ціні на газ на рівні 180 дол. США / 1 тис. куб м, до нарахування норми дохідності та податку на прибуток.

Глибина залягання / запаси	Кап. інвестиції, дол. США	Операційні витрати, дол. США	Рента, дол. США	Сумарні витрати, дол. США
< 3500 м / 0,5 млрд.м ³	105	38	52.2	195,2

Глибина залягання / запаси	Кап. інвестиції, дол. США	Операційні витрати, дол. США	Рента, дол. США	Сумарні витрати, дол. США
< 3500 м / 2,8 млрд.м ³	87	31	52.2	170,2
< 5000 м / 0,5 млрд.м ³	127	46	52.2	225,2
< 5000 м / 2,8 млрд.м ³	111	39	52.2	202,2
> 5000 м / 2,8 млрд.м ³	150	39	25.2	214,2

Мета і строки реалізації Концепції

Метою Концепції є визначення умов та планових показників, що сприятимуть збільшенню обсягів власного видобутку природного газу з метою зменшення залежності від імпорту енергоносіїв. Реалізація Концепції створить необхідні умови для залучення інвестицій в енергетичну галузь і сприятиме досягнення основної мети – енергетичної незалежності України.

Період реалізації Концепцію становить 5 років – з 2016 по 2020 року.

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Головними завданнями, вирішення яких дозволить наростити запаси і збільшити видобуток, є:

- 1) відкриття та введення в розробку нових родовищ вуглеводнів завдяки істотному збільшенню обсягів геологорозвідувальних робіт, пошукового, розвідувального та експлуатаційного буріння;
- 2) збільшення коефіцієнта вилучення газу завдяки ефективному використанню сучасних технологій і устаткування на діючих газових родовищах.

Запорукою реалізації цих завдань є створення починаючи з 2017 року сприятливого інвестиційно-регуляторного середовища. Насамперед шляхом:

- забезпечення економічної доцільності діяльності через запровадження стимулюючого фіскального режиму для надрокористувачів;
- подолання адміністративних перешкод шляхом спрощення та прискорення процедур отримання дозвільних документів на розвідку та розробку родовищ;
- забезпечення доступності сучасних сервісних послуг через створення умов для становлення їх конкурентного ринку,

Важливим є налагодження співпраці та ефективної взаємодії державних органів, видобувних компаній із суспільством. Діалог на рівні місцевих громад має забезпечувати підтримку суспільством планів нарощування власного видобутку газу.

Досягнення планових показників стане можливим також завдяки впровадженню новітніх технологій, дотриманню високих екологічних стандартів і раціональному використанню видобутої продукції, залученню місцевої складової, оптимальному розподілу функцій і повноважень держави і бізнесу, ефективному ресурсному менеджменту.

Основними напрямками реалізації Концепції є:

Широкомасштабне проведення геологорозвідувальних робіт з метою відкриття нових родовищ газу для забезпечення приростів розвіданих запасів в наступних обсягах:

Підприємства	Приріст запасів, млрд. м ³					
	2016	2017	2018	2019	2020	разом
ПАТ "Укргазвидобування"	18,1	19	20,6	22,8	25,1	105,7
інші	6,1	6,8	7,6	8,5	9,5	38,5
Всього	24,2	25,8	28,2	31,3	34,6	144,2

Забезпечення виконання робіт в наступних обсягах:

Попередньо

Підприємства		Обсяг робіт, одиниць					
		2016	2017	2018	2019	2020	Всього
ПАТ "Укргазвидобування"	ГРП	20	25	45	80	80	250
	КРС	233	290	355	340	300	1518
	Буріння	71	88	131	166	201	657
інші	ГРП	0	38	60	93	0	191
	КРС	0	0	0	0	0	0
	Буріння	37	67	82	102	112	400
Всього	ГРП	20	63	105	173	80	441
	КРС	233	290	355	340	300	1518
	Буріння	108	155	213	268	313	1057

Очікувані результати

Реалізація Концепції дозволить державним та приватним підприємствам збільшити видобуток до 27 млрд. куб м у 2020 році, з яких: базовий видобуток становитиме 11,1 млрд. куб м, за рахунок оптимізації роботи свердловин експлуатаційного фонду – 1,5 млрд. куб м, за рахунок оптимізації тисків (введення в експлуатації дотискувальних компресорних станцій) – 0,9 млрд. куб м, за рахунок інтенсифікації свердловин – 2,6 млрд. куб м, за рахунок буріння на існуючих родовищах – 5,7 млрд. куб м, буріння на нових родовищах – 5,6 млрд. куб м.

Попередньо

Підприємства		Обсяги видобутку, млрд.м ³					
		2016	2017	2018	2019	2020	разом
ПАТ "Укргазвидобування"	разом, в т.ч:	14,5	15,2	16,4	18,2	20,1	84,5
	базовий	13,5	12,5	11,6	10,7	9,7	58
	Існуючі родовища	1	2	3	5	7	18
	нові родовища	0	0,5	1	2	3	6,5
інші*	разом, в т.ч:	4,3	5	6	7	7,3	29,6
	базовий	2,8	2,5	2	2	1,5	10,8
	завдяки інтенсифікації	1,5	2	2,5	3	3	12

	нові родовища	0	0,5	1,5	2	2,8	6,8
Всього		19,3	20,5	22	25	27,3	114,1

* – без урахування обсягів видобутку ПАТ “Укрнафта”, які використовуються для задоволення власних технологічних потреб

Кумулятивний ефект за період з 2016 по 2020 становить 114,1 млрд. куб м. видобутого газу, з них 46 млрд. куб м є безпосереднім результатом повноцінного проведення комплексу вказаних вище робіт.

Досягнення запланованих обсягів видобутку може повністю забезпечити потреби споживачів України в природному газі у 2020 році.

Прямими результатами збільшення видобутку будуть розширення внутрішньої податкової бази, заміщення обсягів імпорту, покращення експортно-імпортного торговельного балансу, зменшення девальваційних ризиків та створення нових робочих місць, у тому числі у суміжних до газовидобувної галузях.

Діалог на рівні місцевих громад сприятиме створенню умов для того, щоб суспільство відчувало свою роль в реалізації планів держави та було залучено до процесу формування і розподілу доходів і благ, що утворюються внаслідок видобувної діяльності.

Обсяг фінансових ресурсів

Реалізація Концепції потребує значного збільшення капітальних інвестицій протягом 2017-2020 років у газовидобувну галузь, насамперед за рахунок реінвестування грошових ресурсів, що будуть згенеровані самими підприємствами галузі, а також потребуватиме залучення нових інвестицій.

Фінансування заходів щодо реалізації Концепції здійснюється за рахунок коштів видобувних підприємств та не потребує бюджетних витрат. Для реалізації Концепції можуть також залучатися кошти інвесторів, кредитні ресурси, а також кошти з інших джерел.

Необхідні інвестиції:

Оцінка потреб капітальних витрат, млн. дол. США

Попередньо

	Буріння на існуючих родовищах	Буріння на нових родовищах		ГРП	Інші	Разом
		Пошукове	Експлуатаційне			
2016	405	175,5	0	10	100	690,5
2017	475	325	50	31,5	100	981,5
2018	685	292,5	155	52,5	200	1 385
2019	800	299	310	86,5	300	1 795,5
2020	820	312	505	40	300	1 977
Всього	3 185	1 404	1 020	220,5	1 000	6 829,5